

бут та боротьбу козаків з поляками, татарами, турками, а С. Васильківський та М. Самокиш створили графічні композиції на теми запорізької вольниці. Численні знамениті полотна С. Васильківського, такі як «Гості з Запоріжжя», «Козаки в степу», «Тривожні ознаки», «Козачий пікет», «Дума про козака Голоту», «Козак і дівчина» та ін., створили в українському образотворчому мистецтві типовий образ козацтва.

Великий співець української старовини, талановитий, оригінальний і своєрідний художник-баталіст, академік батального живопису М. Самокиш, пройнявшись героїчною історією козацтва, у 1929–1930 роках збирає матеріали з історії України, які послужили для створення ряду полотен на тему визвольної боротьби українського народу минулих століть, серед яких значна частина присвячена зображенню історії запорізького козацтва. Це полотна: «Козаки на чатах», «В'їзд Богдана Хмельницького в Київ в 1648 р.», «Бій запорожців на Жовтих Водах з крилатими польськими гусарами», «Похід запорожців у Крим», «Богун», «Козак на коні», «Бій Максима Кривоноса із Ієремією Вишневецьким», «Козаки на розвідці», «Запорожці біля корчми», фрагмент «Полтавського бою» та багато інших.

До теми козацтва зверталися й інші українські художники – А. Манастирський («Запорожець», «Зустріч возз'єднаних»), М. Івасюк («В'їзд Богдана Хмельницького до Києва», «Богун під Берестечком»), Ф. Красицький («Гість із Запоріжжя»), Л. Левицький («Дума про возз'єднаних»), К. Устиянович («Козацька битва») та ін. Це свідчить про те, що видатні українські митці кінця ХІХ – початку ХХ ст. міцно пов'язали свою творчість з життям українського народу, з його історією, культурою, традиціями, намагаючись якомога глибше відтворити героїчні сторінки історії народу. Прагнення до поглибленого трактування теми козацтва та філософського її осмислення, застосування нових засобів художньої виразності, своєрідних композиційних та колористичних прийомів стали важливими рисами образотворчого мистецтва українських художників в цілому та митців Слобожанщини.

КУЛЬТУРНІ РЕЦЕПЦІЇ В ПОВСЯКДЕННІЙ СФЕРІ ПОСТРАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ: МІЖ ТРАДИЦІОНАЛІЗМОМ І ВЕСТЕРНІЗАЦІЄЮ

Селевко В. Б.

***Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків***

Із руйнацією соціалістичної ідеології, її принципів і цінностей стрімко відбуваються зміни в повсякденній сфері українського суспільства (треба визнати відносну стійкість «радянського» повсякденного способу життя). У той же час країна після проголошення незалежності визначила курс

на відродження національних традицій на противагу соціалістичній культурі, тим не менш потрапила під вплив глобалізаційних процесів. Тобто соціалістичні та традиційні уявлення про життя й моделі побутової культури замінюються північноамериканськими й західноєвропейськими взірцями. Тому актуальність звертання до пропонованої теми полягає у виявленні ідеологічних, культурних і технічних факторів відмови від соціалістичної та народно-традиційної культури повсякденності українців та їхнє привабливе ставлення саме до зразків західної культури повсякденності.

Традиційна українська повсякденна культура за її інформаційного підтримання з боку державних діячів, творчої інтелігенції, навіть ставши частиною державної політики, тим не менш не знайшла вжитку, використання спочатку в містах, а потім і в селах. Усе це відбувається на тлі задекларованого національно-культурного відродження; були сподівання, що національні культурно-побутові традиції замінять ідеологізовану, наднаціональну, позарелігійну соціалістичну культуру побуту. Замість цього повсякденне життя переважної більшості українців, особливо мешканців міст і останнім часом села, на перший погляд вестернізується. Головним чином українська побутова культура залишалась у святково-обрядовій і ресторанній сферах, де експлуатується історична, етнічна її складова. Однією з головних причин масового запозичення є те, що українська традиційна повсякденна культура виявилась архаїчною й не пристосованою до сучасних уявлень. Для неї були характерні наступні світоглядні уявлення: землеробство, православ'я, що, у свою чергу, сформували такі риси повсякденної культури: осілість, аграрність, одяг сільського типу, проста їжа селянського типу (борщ, картопля, зернові – гречка). Сакралізованість житла передбачає поріг, покуть, стіл, скриню, червоний кут тощо, розмальованість вікон і хати. Натомість для західної сучасної культури притаманні раціональність і десакралізованість, що, у свою чергу, архітектурно урізноманітнює варіативність планування житла, де головними пріоритетами є комфорт та фінансові можливості.

За спостереженнями французького філософа А. Лефевра, у сучасному світі виникає стійка тенденція до глобальної уніфікації образу життя: уживання однієї й тієї ж їжі в різних куточках світу, носіння одного й того ж одягу, прослуховування однієї й тієї ж музики, перегляд одних і тих же фільмів. Така уніфікація глобального рівня, на його думку, знищує національну й місцеву своєрідність у всіх сферах життя та прагне до буденно-культурної уніфікації. Філософ вважав, що для культурної глобалізації характерним є зближення ділової та споживацької культури. Також для культурної глобалізації притаманна популяризація окремих видів тієї чи іншої національної культури, наприклад їжа, яка стає інтернаціональною і здатна витиснути національні гастрономічні традиції.

Для сучасної західної архітектури й предметів побуту характерні функціоналізм і масове виробництво; зручність у використанні, й пристосова-

ність до потреб людини; раціоналізм; орієнтація на сучасні технології й матеріали, прагнення до дешевизни й загальнодоступності виробів, до лаконічних, компактних форм, що легко стандартизуються у серійному виробництві; пошук форми інженерними методами, виходячи із суспільних умов виробництва, продажу й використання в побуті; узагалі естетика побуту визначається простотою та функціональністю, що не може не знайти прихильності в глибоко раціоналізованої та прагматичної сучасної людини.

Протягом останніх століть були спроби модернізувати українську побутову культуру, наприклад, ще наприкінці XIX ст., коли з'явився український архітектурний модерн. Це один із оригінальних архітектурних стилів, який виник на початку XX ст. і розвивався до 1941 р. Його підґрунтям є традиції хатнього й церковного будівництва та досягнення української професійної архітектури, відчутний також сильний вплив європейського модерну. Але в радянські часи в житловому будівництві набув поширення сталінський ампір, тому український модерн був фактично забутий.

Розповсюдження повсякденних практик і культурних форм повсякденності зумовлено змінами в уявленнях про людину, індивідуальність, свободу, вільність вибору, що вплинули на аксіологічну базу сучасного українця. Насамперед – піднесення вимог до комфорту, зручності й безпеки, відмова від радянського аскетизму й орієнтація на споживання. Усі ці нові цінності й уявлення цілком збігаються зі способом життя людей західної цивілізації. Це явище є співзвучним з ідеологічним принципом європейського гуманізму – антропоцентризму й лівого лібералізму.

ІНФОРМАЦІЙНА ЕТИКА – ЕТИКА ПОСТМОДЕРНОЇ ЛЮДИНИ

Чхеайло І. І.

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків*

Поєднання раціоналізму та ірраціоналізму стає типовою рисою суспільства в період трансформації. Моменти абсурду, хаосу, зміни оцінки позитивного сенсу життя стають характерними рисам суспільства постмодернізму і породжують новий тип особистості.

На побутовому рівні сформувалося уявлення про постмодернізм як нігілізм, ірраціоналізм, реконструкцію з уявним перебільшенням духу всезагального заперечення. Хоча здебільшого за «нігілізмом» постмодерністів проступає тяжіння до плюралізму та терпимості. Це зумовлено насамперед формуванням концепції «відкритої раціональності», де ірраціональне є частиною раціонального, його необхідною складовою, джерелом нових типів раціональності.

Даючи філософсько-етичну оцінку сучасної людини і світу, канадський філософ Чарльз Тейлор виділив «три хвороби сучасності»: індиві-